

Aktualne zagadnienia dydaktyki chemii w perspektywie wieloletniej współpracy polsko-czeskiej

Martin Bílek

Wydział Edukacji, Uniwersytet Karola, Republika Czeska. Martin.bilek@pedf.cuni.cz

Dydaktyka chemii jest dyscypliną graniczną, która zajmuje się specyficznymi zagadnieniami kształcenia i szkolenia w zakresie chemii i dyscyplin pokrewnych. Ma ona ścisły związek zarówno z edukacją pedagogiczną i psychologiczną, jak i z poszczególnymi nauczonymi dyscyplinami chemicznymi.

We współczesnej koncepcji dydaktyki szczegółowej nie można już zadowolić się scharakteryzowaniem jej jedynie jako przecięcie pedagogiki i dyscypliny, ale konieczne jest ujawnienie znacznie szerszych kontekstów i powiązań. Konieczne jest również uwzględnienie spostrzeżeń z teorii wiedzy, filozofii, etyki, socjologii, historii, metodologii dyscyplin pokrewnych, psychologii, informatyki itp. Dydaktyka chemii jest niewątpliwie dyscypliną profilową w uniwersyteckim kształceniu nauczycieli chemii i ma, a raczej powinna mieć, odpowiednie miejsce w programach kształcenia nauczycieli i planach badawczych odpowiednich wydziałów zaangażowanych w to kształcenie.

W Polsce i Czechach pierwsze ślady tej dziedziny można odnotować w latach dwudziestych i trzydziestych XX wieku. Na przykład w byłej Czechosłowacji w roku szkolnym 1925/26 na Uniwersytecie Karola J. Křepelka wykładał metodykę nauczania chemii w ramach kursu „Praktyczne eksperymenty wykładowe połączone z wykładem z metodyki nauczania chemii”, a w roku szkolnym 1927/28 F. Křehlík realizował przedmiot „Metodyka nauczania chemii”. W Polsce pierwsza „Metodyka chemii” została napisana przez J. Harabaszewskiego w 1932 roku. („Dydaktyka chemii” została opublikowana przez tego pierwszego polskiego dydaktyka chemii w 1936 roku.)¹.

Przekształcenie metodyki nauczania chemii w dyscyplinę wspieraną badaniami naukowymi - dydaktykę chemii - zostało następnie potwierdzone w latach 70. ubiegłego wieku pierwszymi obronionymi rozprawami doktorskimi w obu naszych krajach. Od tego czasu w Czechach (Czechosłowacji) i w Polsce obroniono szereg prac doktorskich z dydaktyki chemii, zarówno na wydziałach (instytutach) przyrodniczych, jak i na wydziałach (instytutach) pedagogicznych, choć można odnotować różne okresy wzlotów i upadków rozwoju tej dyscypliny.

Od lat 90-tych XX wieku ścisła współpraca między ekspertami i wydziałami zajmującymi się dydaktyką chemii w obu naszych krajach zaczęła się pogłębiać poprzez organizację wspólnych seminariów, konferencji, wymiany dydaktycznej i wspólnych projektów badawczych.

Zarówno czeska, jak i polska dydaktyka chemii ma swoje zaplecze i wsparcie również w sekcjach dydaktycznych Czeskiego Towarzystwa Chemicznego (ČSCh) i Polskiego Towarzystwa Chemicznego (PTCh). Głównym zadaniem obu sekcji jest podnoszenie poziomu nauczania chemii na wszystkich poziomach systemu szkolnego i zapewnienie ścisłych powiązań między edukacją a chemią.

W tym artykule skupimy się na przykładach konkretnej współpracy czesko-polskiej w zakresie dydaktyki chemii, która ma wpływ na innowacyjność nauczania chemii na różnych poziomach systemu szkolnego.

1. M. Bílek, *Didaktika chemie: výzkum a vysokoškolská výuka*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2003.